

Heistenaren in Zierikzee 1914-1918

Dit is het eerste deel van het levensverhaal van de Heistenaar Jozef Ackx. De tekst wordt weergegeven zoals ze door de auteur zelf neergeschreven werd. Ook de illustraties zijn van zijn hand.

Deze tekst werd aan de redactie bezorgd door ons medelid Juul De Vocht

Voorwoord

Ik, ondergetekende heb deze aanhaling beschreven, zo kort mogelijk, door en voor vele vrienden en Heistenaars, het werd mij gevraagd en met plezier heb ik het gedaan. Want het is zo, ik heb altijd geleefd met allen om te doen voor anderen zoals ik zelf graag werd aangedaan. Ik wil zo doorgaan tot mijn laatste adem.

Ik leef zo gelukkig en dit met de hoop ook anderen gelukkig te zien. Daarom vraag ik aan de lezers van dit schrijven goed te lezen, en het goed te begrijpen. Want het is niet gedaan met het inzicht medelijden op te wekken, maar meer om u allen lezers te laten weten wat een mens in een leven zo kan meemaken en zeker zoals bij mij en mijn vrouw en dit op een driekwarts eeuw tijd.

Er zal misschien iets nuttigs kunnen uitgehaald worden voor, en zeker voor vele jonge mensen. Zoo ook zouden wij graag het spoor volgen van vele van onze voorafgaande afstammelingen en Heistenaars.

Op de vraag en de medewerking van "Heyst Leeft" en vrienden, wil ik als geboren Heistenaar aan deze wensen trachten te voldoen, om zoals ik weet en beleefd heb over deze driekwarts eeuw tijd, een en ander te vertellen, en hier zoveel mogelijk neer te schrijven.

Want volgens statistieken in aanmerking genomen door de hand van een zeker R. D. en neergeschreven, over het verhaal in 1800 en met de medewerking door Mr. R. Vlietinck nagegaan om deze stamboek samen te stellen.

Hierbij geef ik een overzicht van het stamboek, maar sta mij eerst toe te laten weten vanaf wanneer mijn voorfamilie of grootouders of mijn ouders zijn ontstaan, volgens de bevindingen bestaat die beschrijving van het jaar 1698.

Mijn vader is geboren op 10/10/1875 en mijn moeder op 26/11/1875, mijn vader is genaamd Frans Ackx en mijn moeder Elisabeth Van Torre. Vader en moeder zijn getrouwd in het gemeentehuis te Heist door Burgemeester E. Troffaes en voor de kerk Sint Antonius op 29/5/1899 en 30/5/1899 door E. H. Pastoor toen M.J. Dujardin.

Zo werd er een tijd later in de Steenstraat 29 te Heist een vissersjongen geboren, de oudste van vijf kinderen.

Ik zag voor het eerst het daglicht op 27/10/1900 ik de oudsten Josephus, Franciscus Ackx. Dan volgden mijn broeder Gerard Benedictus Josep Ackx op 2/3/1902, dan een zuster Bertha Maria Ackx op 30/9/1903, dan Oscar Maria Ackx op 24/12/1904, dan Petrus Franciscus Ackx op 3/6/1909 allen te Heist in de steenstraat 29.

Jozef Ackx.

stamboek in volgorde zoals dit door de hand van R. Vlietinck

Josephus Franciscus Ackx O.H. 27/10/1900	Gehuwd Heyst a/z 21/1/1927 E.H . Froidure	Coppens Madeleine O.H. 30/5/1899
Ackx Frans O.H. 10/10/1875 vergaan op zee	Gehuwd Heyst a/z 15 21/5/1899 Jongste 5 k.	VanTorre Elisabeth O.H. 26/10/1875 + Brugge 8/4/1955
Ackx Vincentius O.H. 31/12/1819 + Heyst 12/2/1901	Gehuwd Heyst a/z 24/4/1862 5 de van 8 kind.	Vandierendonck Maria O .H. 6/12/1834 + 29/1/1919 2e vrouw
Ackx Jacobus Joanes O.H. 28/4/1779. + Heyst a/z 25/9/1857	Gehuwd Heyst a/z 8/5/1810 3 de van 9 kind.	Donck Anna Maria O.H. 18/5/1790 + Heyst a/z 11/8/1876
Ackx Lodevicus Franciscus O.H. 1/4/1748 . + Heyst a/z 27/10/1817	Gehuwd Heyst a/z 16/1/1775 Jongste van 9 kind	De Grande Cecile Isabella O.H. Westkapelle 27/5/1751 + Heyst a/z. 12/1/1819
Ackx Lodevicus O.H. 28/12/1709 ook geschreven Max Maexen Acx	Gehuwd Heyst a/z 1/9/1730 4 de van 5 kind.	Vande broucke Cornelia O.H. Ramskapelle 17/2/1701 + Heyst a/z 20/9/1714
Ackx Nicaolus O.H. + Heyst	Gehuwd 1698	Van de Maele Elisabeth O.H. + 30/8/1717

1901 - 1902

Ik meen zo dat algemeen geweten is dat na geboorte van een kind, de eerste twee kinderen zelfs meer leeft als een vrij vogeltje, eten en slapen, niets wetende, niets aantrekkend. Nog niets begrijpende ben ik zo voort gegaan, opgroeiende. Na mijn tweede jaar begon ik al een begrip te krijgen, als ik me tenminste zo mag uitdrukken, want ik zie nu nog steeds de platte schuiten tegen de duinen liggen, in een duinpan, waar nu "Coup de Nis" gevestigd is op de zeedijk. Ik herinner dat nog allemaal.

1903

Ik was al een heel grote jongen voor mijn drie jaar, en ging al naar de kleuterschool bij de zustertjes. De schoolwet bestond toen nog niet. Wij waren vrije burgertjes. In tussentijd, zoals vermeld in de stamboom, werd op de tweede van maart negentienhonderd en twee broer Gerard Ackx en op 9/9/1903 zuster Bertha Ackx en op 24/12/1904 broer Oscar geboren.

Zo ging een derde en vierde jaar voorbij.

Ik begon stilaan al te verstaan wat kommer en zorgen waren, want ik moest toen al 's avonds of 's noens met een grote zak en een sikkels gras gaan snijden voor de konijnen. We moesten maar zien dat we een plaats vonden waar we het best eraan geraakten. Ook toen al kregen we de zorgen over de andere broers en zusters. Zoals het toen algemeen gekend was moesten wij niet teveel willen. Daar kwamen nog de ziekten bij zoals in 1800 gekend en beschreven waren. Toen moesten de vissers hard werken voor hun dagelijks brood en het waren niet alleen de vissers alleen, ook mijn moeder moest hard zwoegen van de morgen tot de avond. Ze waren zowel landbouwer als visser. In het voorjaar en achterjaar gingen ze bij de boeren werken, ze waren wel verplicht. Ook hadden ze allemaal een lapje land voor beplanting. Ze moesten zorgen voor mondvoorraad zoals aardappelen en groensels. Zekerlijk voor en in de winter. Er werden ook beten geteeld want wij kweekten twee varkens per jaar, en zoals wij bij ons thuis regelmatig zo een dertig konijnen en een vijftiental kiekens (of zo toen beter gekend hennen) gekweekt werden, moesten wij daar ook allemaal voor zorgen en dit zowel in de winter als in de zomer. Do beesten moesten zo goed verzorgd worden gelijk wij allen. We moesten dan al het voeder opbergen en er zorg voor dragen zo goed of kwaad het mogelijk was. De beten en rapen en ook de wortels werden in putten in de grond op het land of in een hoekje op de achtergrond gedolven. Ook nog groene en rode kolen, spruiten werden goed afgedekt tegen de vorst.

Zo ging die goede oude tijd almaar verder.

Ook als kind toen dien tijde hadden wij twee kermissen op een jaar en mochten wij mee in gezelschap van vader en moeder, dat was dan op een Zondag na de mis. Dan mochten wij elk een toertje op de paardemolen zitten en kregen nadien nog een snoepje, bijvoorbeeld en rekker of wat zwarte mengelmoesjes. Ja, dat was nog de tijd van de centiem, sparen en spiekeren, maar alles was goed en zo gingen de jaren voorbij. Vroeger in die tijd werden ook de netten en

korren door de yissersfamilies zelf gebreid en dit bij al het ander werk die al te doen was.

Alzo waren wij al vroeg op de hoogte van alles als het maar iets opbracht. Zo werden wijal meewerkend grootgebracht. Als ik mijn best gedaan had kreeg ik de Zondag een halve frank zakgeld gelijk de grote mensen en daarmee moest ik mij plan trekken, maar geloof mij, ik trok mijn plan en zelfs zonder moeilijkheden want ik deed van alles en voor alleman. Alzo kreeg ik wat spaargeld of zakgeld meer want we waren dat goed aangeleerd en kenden alzo rap de waarde van het geld. Dat was mijn hobby, maar dan natuurlijk in de vrije tijd. Eerst en vooral moest er voor thuis gezorgd worden en steeds maar trachten meer te verdienen. Thuis konden ze het best gebruiken, want ze moesten hard werken voor iedere frank.

Die tijde toen speelden de rijke mensen tennis. Ze speelden dit spel ook wel eens op het strand voor de yilla's en hotels als het laag water was. Het eerste wat we dan deden was trachten hun speelnetten naar het strand te mogen dragen en ze helpen recht te zetten en dan de ballen te rapen. Alzo verdienden wij weer iets. De ene betaalde natuurlijk wat meer dan de andere, het verschil was hoe ze geslapen hadden (dit is een oude spreuk). Daarna gingen we zelf zwemmen om van de warmte en loomheid te bekomen. Veel hadden wij niet om het lijf, een kort broekje en lijfje dat nadien gedroogd werd aan de staak, dat wil zeggen aan je lijf. Ik ging graag naar de cinema en om daar binnen te komen draagde ik de cinemabriefjes rond of helpte waar er te helpen viel en zo kon ik gratis naar de film gaan.

Ik heb bijna gans de zeedijk weten bebouwen en ook de plezierschuiten waarmee ze in zee reisjes deden.

De vreemdelingen (toeristen) werden dan op een draagbaar met lange klapbare poten eronder door het water naar de schuit gedragen en dan varen maar, beter zou ik zeggen een uurtje ronddobberen.

Van mijn vier jaar moet ik ook vermelden dat ik heb geweten waar de werf lag waar de Heystse schuiten gebouwd werden. Dat was eerst in de Pannestraat door een zekere H. Deckers in het jaar 1800, misschien nog wel vroeger. Daarna te weten vanaf 1854 waren het volgens geschriften Cornelius Bassens. Daarna zijn de gebroeders Louis en Emiel Haerincks gekomen die eerst bij Cornelius Bassens hadden gewerkt. Ze zijn dan op hun eigen in de Nieuwstraat (nu Guido Gezellestraat) begonnen.

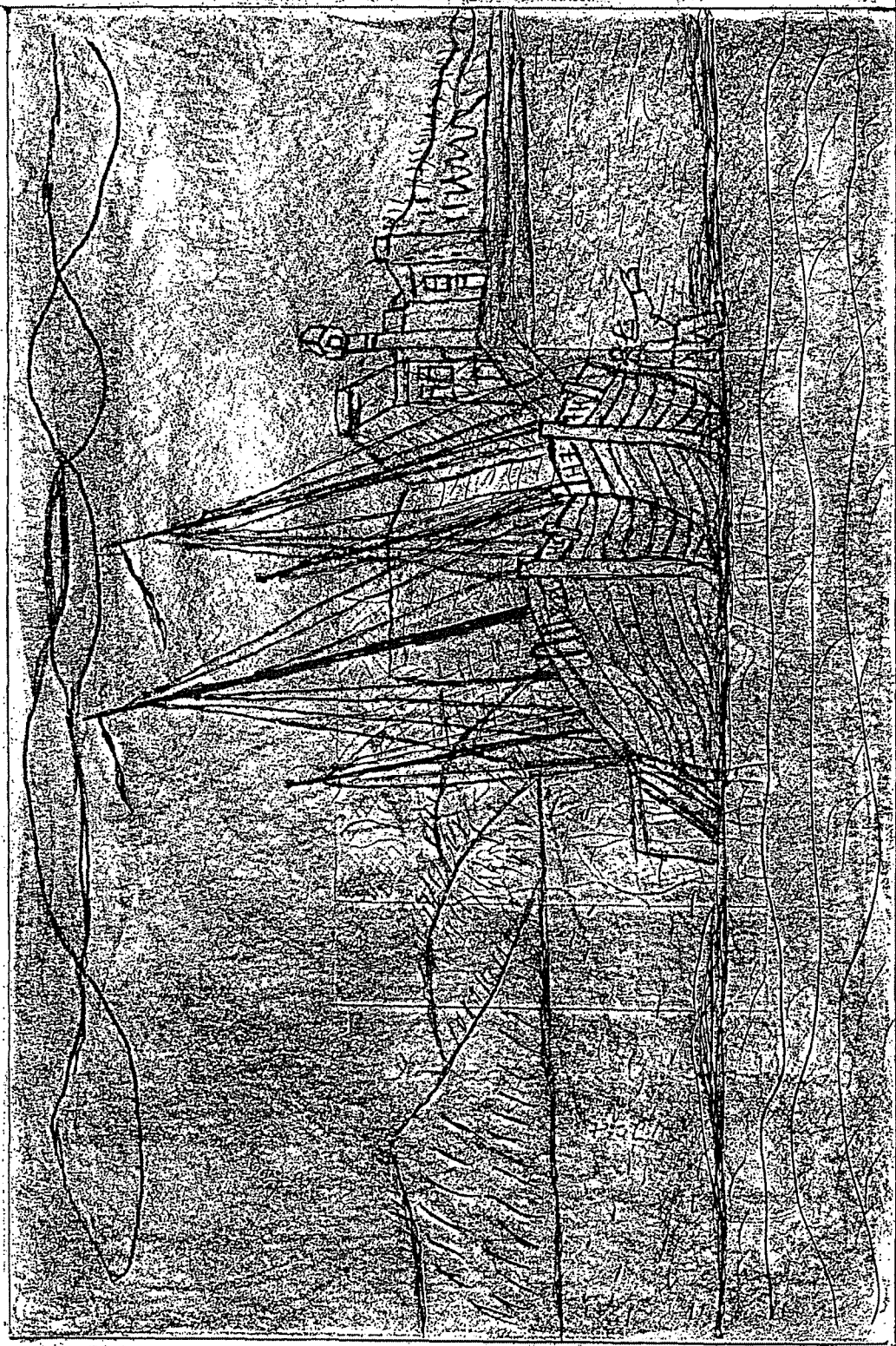
Dat was rond de eeuwwisseling. Zo zijn dan de zoons Jules en Louis later naar Zeebrugge verhuisd om daar verder aan kielboten te beginnen. Zo heeft Frans De Grootte, die met Harincks die stiel had geleerd en dit ook nog in de Nieuwstraat de zaak van scheepswerf overgenomen. Hij bouwde nog altijd platte bommen met twee grote zwaarden. Een zwaard was een soort roer om de schuiten niet laten af te drijven bij het laveren. Als ze op het strand aankwamen moesten die zware logge dingen opgetrokken worden, want ze staken ver beneden de bodem van het schip uit.

Pas gebouwd werden ze dan van de werf naar het strand getrokken. Ze moesten de Pannestraat en de Kursaalstraat door. Telkens moesten de rollen en planken verlegd worden. Deze karwei duurde een ganse dag en ze moesten soms uren voor de bareel wachten tot de trein het station binnengereden was

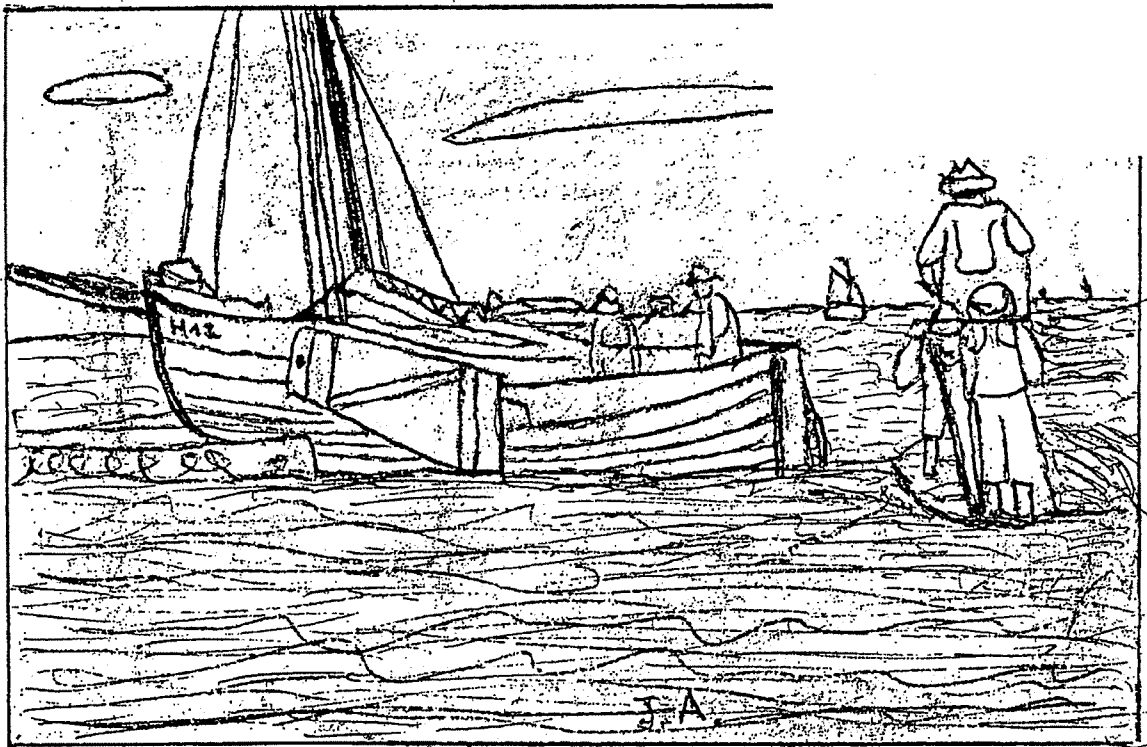
Embleem Visserijschool

1904

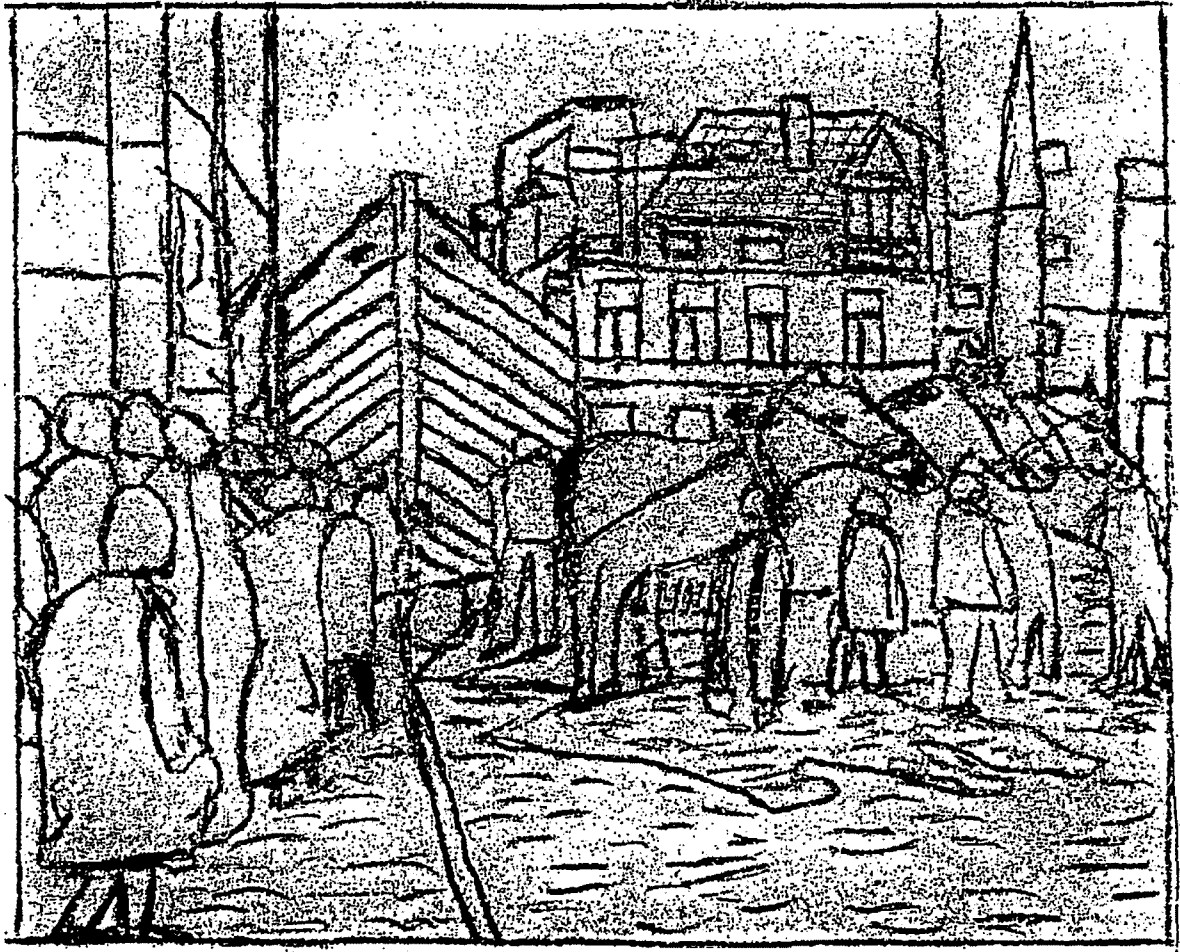

St. A.

Hudstrand med die platte. schinken Se König von de erwinning
 von die panderhand

1900 - 1910
Wie heeft zin in een reisje met de Fransies.
Wees niet bezwaard voor nattet vechen.
Men zal te veel dragen.

Een sloep, komende van de werf, wordt door paarden door de kursaalstraat naar het strand getrokken.

en tot wanneer hij van Knokke terug het station verliet. Intussen werden de droge kelen met bier doorgespoeld en kregen de paarden hun verdiende rust.

Vroeger waren het driemasters, dan tweemasters met vierkante zeilen met een boom (rondhout) overhoeks in het zeil. Ik heb nog de tweemasters goed gekend die voor de duinen op het strand rechtover Hotel des Bains lagen. Nu is daar de parkstraat gelegen. Dat is zo voortgegaan tot de Zeebrugse haven gereed gekomen was. Geleidelijk verdwenen dan de schuiten van het strand om in de nieuwe haven veel gemakkelijker te meren.

Zo ging die tijd ongemerkt voorbij. De tijd dat wanneer een nieuwe schuit gemaakt was en naar het strand getrokken Heyst in rep en roer stond. Toen was altijd veel volk op de been, zelfs van omliggende plaatsen kwam men het spektakel bewonderen. Er was telkens feest en kermis bij de vissers.

Zo ontstond en bloeide de Heystse visserij.

In die tijd werd de vangst aan het strand door het water op hunne rug in manden naar de twee cafés gebracht bij "Mayton" Constant Vantorre en "Ludder" Leopold De Paepe, dat was gelegen in het begin van de Kursaalstraat aan de treinafsluiting. Zij waren toen de garnaalkopers als tussenpersoons voor Frankrijk en het binnenland, daar werden de vangsten van het strand gedragen, er stond daar een draaimolen (garnaalzeef), daar moesten de vissers met de hand de molen draaien en de mandjes met garnalen zelf vullen met 25 kgr, vervolgens dichtnaaien en ze moesten ze dan helpen naar de statie voeren met een steekkar. De visjes en tongetjes werden op straat voor de deur gezet om ze te verkopen die zij dan gewoonlijk zelf opkochten om ze dan voor hun vensters te verkopen tesamen met gedroogde vis; zo had de uitbater van die café nog een bijkomende verdienste. Later werd dit nagedaan in het café schuurleg in de Vlamingstraat van Copére en van 't Jippers (nu Maria Meyers en Marie Prut). Alzo zijn dan de kleine viswinkeltjes ontstaan zoals Joseph Meyers (slachter).

In tussentijd is de familie August Bailijn uit Blankenberge naar Heyst komen wonen en heeft zich een viswinkel in de Vlamingstraat geïnstalleerd en was ook de medestichter van de ijsfabriek van Heist. Ze zijn in Heyst blijven wonen tot aan hun dood. Hun kinderen deden de zaak voort.

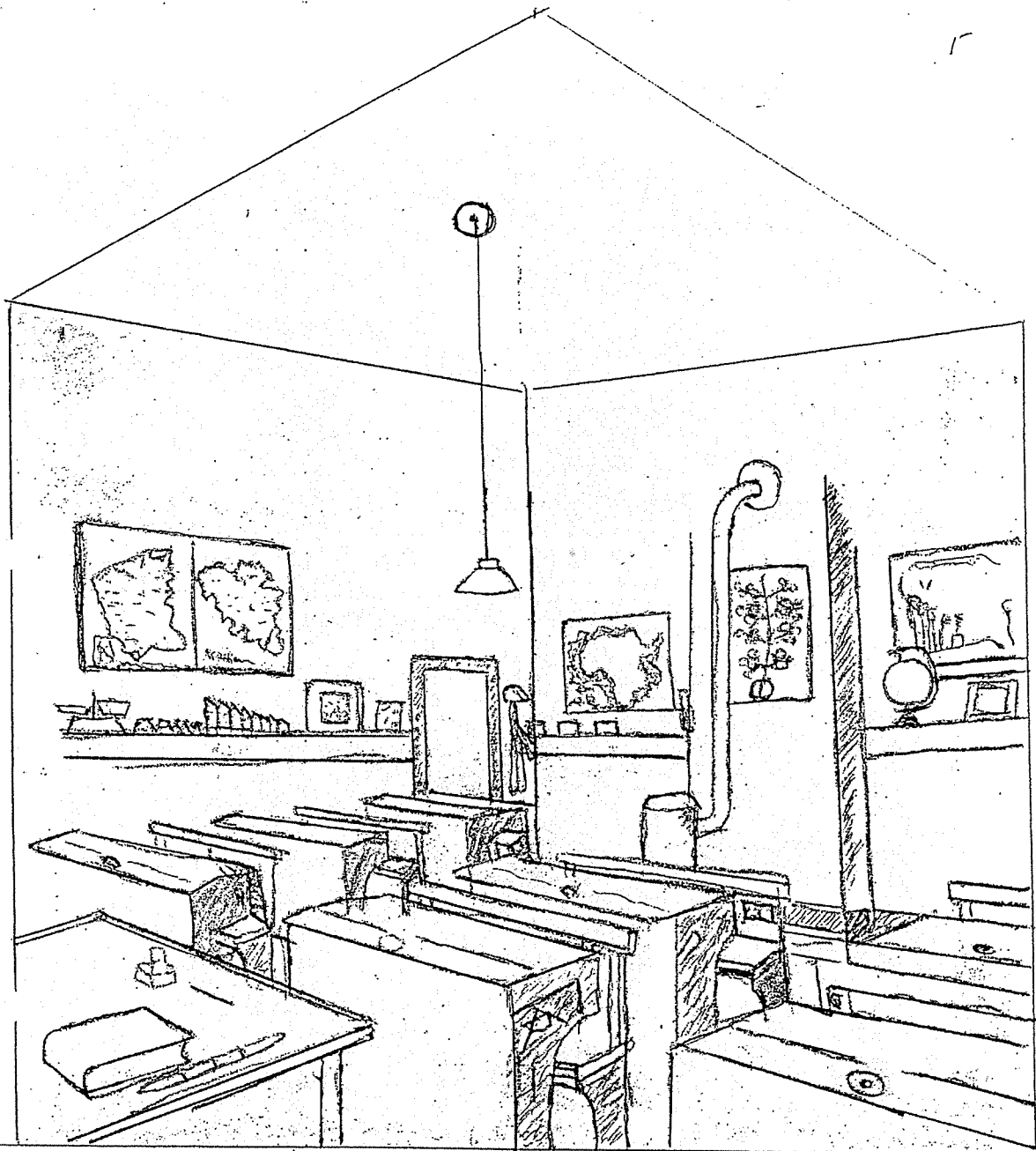
1905

Ja, vele mensen zullen het niet willen geloven, maar vanaf mijn vijfde levensjaar had ik het thuis niet gemakkelijk. In het voorjaar moest alles klaargemaakt worden voor de beplanting, dat was toen bij gebrek aan inkomsten de voornaamste bron van inkomen. Dus ik moest 's morgens al heel vroeg opstaan om mee te helpen op het land en gras te snijden voor de konijnen dat ik moest vervoeren met een zware kortewagen. Dan rap naar school, de gemeenteschool. Die school was reeds toegankelijk van 1 maart 1900. Ik was een van de eersten die ingeschreven werd. De Frère 's, gebroeders Xaverianen, bouwden toen te Heyst ook een kompleks in 1902. En dan, terwijl moeder uit was gaan werken en vader op zee was moest ik bovendien nog voor m'n kleinere broers en zuster zorgen zoals eten geven, wassen, andere doeken aandoen en ze bijtijds in hun bedje stoppen om mij dan opnieuw klaar te maken voor gras te gaan snijden en andere werkjes te gaan opknappen. Als moeder dan thuis

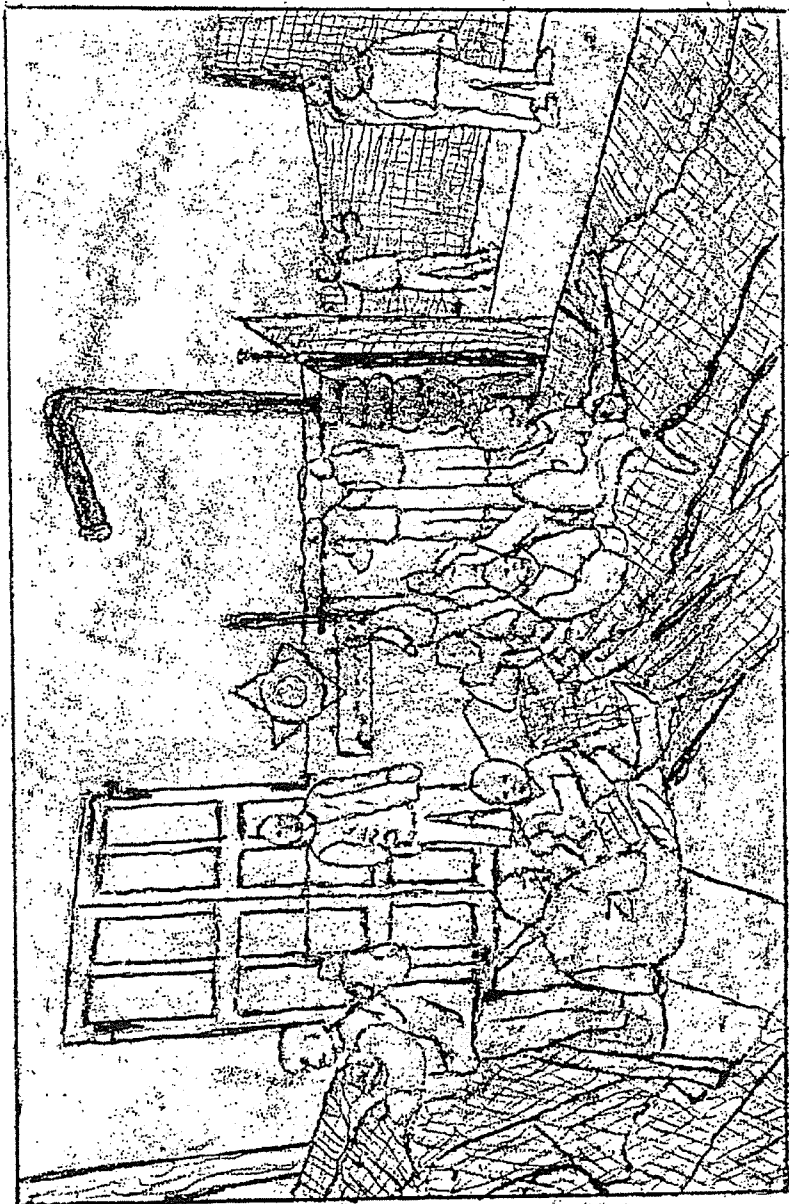
J.A.

Gemeente school in 1904. met onder meer de huizen De Slingshe, Kollen,
Van de Waller, Walpruwe, Gohout, Juhls en Jan D'Arbilde, Lesquiers,

J.A.

Ik ook Jos. Ackx heeft dat door gemaakt
in de schoolklas

J.A

Die ontkomsten van de vreesdood, met klappen naar de
 vrees binders leedde mitten vrees. Hantellen, knoepen maken,
 Samen spijken. Hoekom van allen niet vreesing. was voor vreesing
 Frans van Meere (Krijgs) van het hoofd.

J. A.

Frans van Bore, eerste lesgever in de Visserschool
terzamen Pieter van Bore, zijn broeder

kwam moest zij maar alleen nog het avondeten klaar maken en terug vroeg gaan slapen om 's morgens weer vroeg te kunnen opstaan.

In 1904 werd de visserijschool opgericht. Ik liet mij inschrijven als ik zes jaar was. Ik kreeg dan 's avonds een uur les en als het kon nog wat meer. Die les werd dan gegeven door de directeur en schoolhoofd De Vliegheer. Het bisdom was toen daarin ook vertegenwoordigd. Ook het Rerum Novarum en de plaatselijke pastoor E.R. Froidure. Frans Vantorre (Freyms) en z'n broer Petrus Vantorre waren toen de lesgevers. Er is dan wat later nog een broeder bijgekomen, De grouwen genaamd, maar zijn echte naam was natuurlijk ook Vantorre.

1906- 1907

Ik was intussen zeven geworden. Die tijd werd veel verbeterd. Geleidelijk hadden de vissers meer bekwaamheid opgedaan en zeker ook beter vismateriaal. Als vader van zee thuiskwam en de vangst was goed geweest, dan kreeg hij wat vis voor zijn part mee. Dat noemde men in die tijd: deelvis. Het werd dan gedroogd, gebakken of ingelegd. Soms ook wel eens gestoofd. Altijd werd eerst gezorgd voor eigen gebruik, de rest werd dan verkocht. Moeder ging dan op ronde met een mande met armriemen op haar rug. Alzo ging ze tot Westkapelle, Ramskapelle bij de boeren die ze goed kende. Dit deed ze al van toen ze nog jong en nog thuis was. Soms werden die deelvisjes verwisseld voor kaas of boter. Toen hoorde ik moeder dikwijls zeggen: "Zo, we hebben weer een appeltje tegen de dorst".

Zoals ik hoorde, van voor m'n geboorte konden de vissers toen lezen noch schrijven. Dat was heel zeker niet het geval bij onze grootouders. Er is dan daar nadien geleidelijk verandering in gekomen. Ze waren zeer kristelijk opgevoed en waren harde werkers met de drang naar vooruitgang, ongelukkiglijk waren er altijd handen tekort. In het achterjaar moest ook altijd de mest die voortkwam van de beesten, zwijnen, konijnen of kiekens uitgevoerd worden met de kortewagen of ander vervoer, dan uitgestrooid en ingespit worden waar het nodig was. Niettegenstaande dat ik en mijn stoere vader moe waren vonden we toch nog de moed om zeewormen te gaan delven. Soms was het al heel laat in de avond als het lage tij was. We spanden dan honderden vishaken om alzo vis te vangen. Dat werd het meest gedaan als het stormde en er niet gevaren werd. Die vishaken werden dan aan een klein paaltje in het zand gehamerd. De volgende tij werden ze dan gelicht, dat wil zeggen gaan zien als er vis aanhing en die dan eraf doen. Als we geen tijd genoeg hadden werden die gewoon uitgetrokken en meegedaan naar huis waar wij ze dan opnieuw sorteerden, de scharhaken vernieuwd en wormen aangedaan om ze de volgende morgen terug op het strand aan de laagwaterlijn in het zand te hameren.

Zoals ik reeds hoger schreef waren de vissers dus ongeletterd, kristelijk en harde werkers maar hadden een groot bijgeloof en vele verhalen werden van vader op zoon voortverteld. Zo bestond vroeger voor ons een zeeduivel. Als we niet braaf geweest waren wat wel eens gebeurde, moesten we zo moe we ook waren op onze knieën voor een tafeltje met een onzelvevrouwkje erop speciaal twee kaarsjes in brand steken, dan drie onzevaders en drie weesgegroeten lezen. Dit om weer terug braaf en gehoorzaam te worden en

J. A.

Wijn moeder die toen met vis leude
was re maar kon

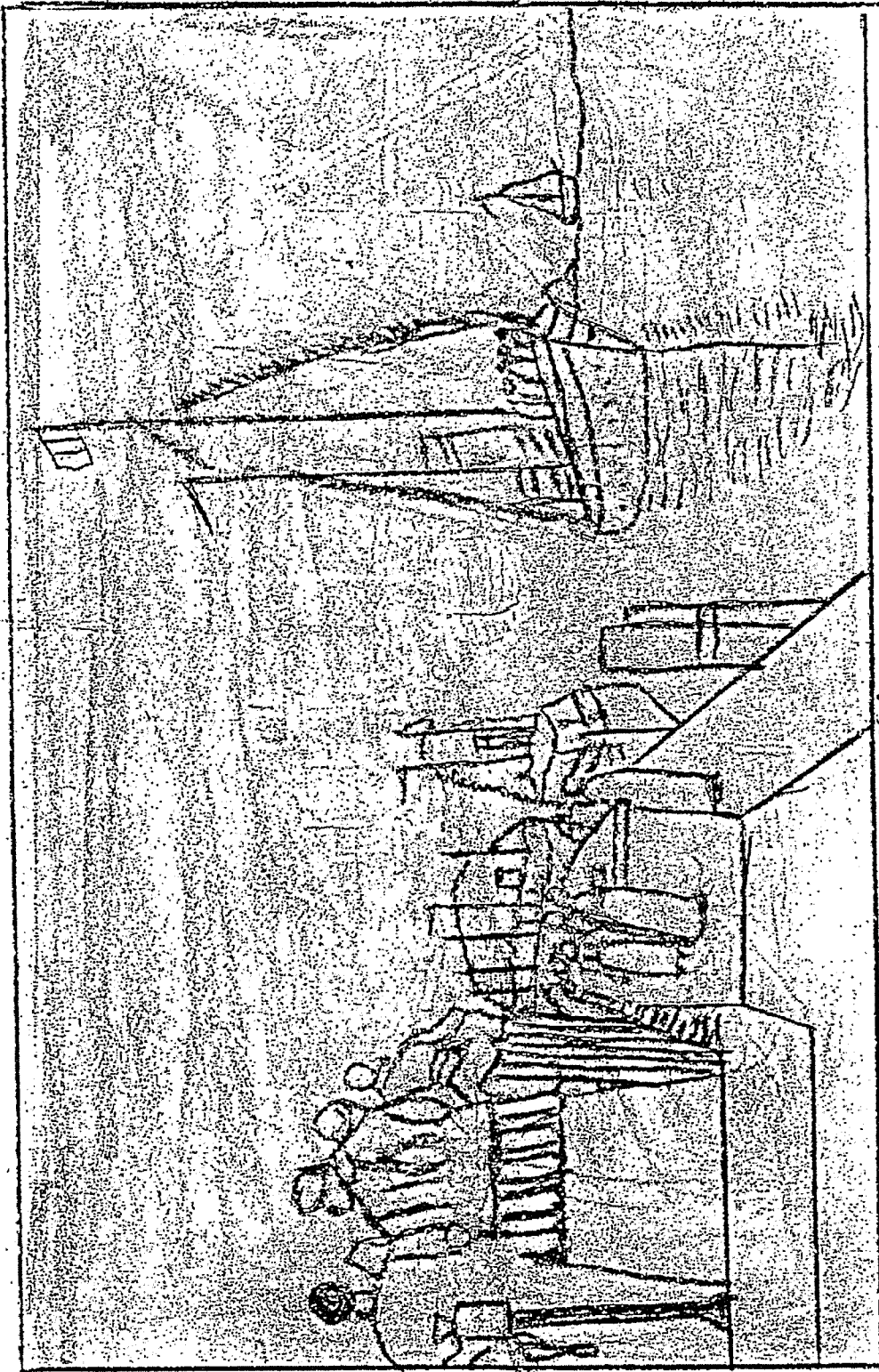
ook voor de zielzaligheid van de familie en voor alle vissers. Dan werden die kaarsjes profijtig uitgeblazen voor de volgende keer. De kaarsjes moesten lang meegaan want op alles moest gespaard worden. Bij sommige mensen zijn vele van die gebeurtenissen bijgebleven. Onze verlichting gebeurde door middel van petrol.

1907

Toen intussentijd waren wij in de zomer aan het grootste feest gekomen met de volmaking van de Zeebrugse haven en de grote dam, de Mole genaamd. Dat was de tijd van Koning Leopold II u weet wel met z'n lange witte baard. Met en voor hem werd dit groot feest gegeven. Voordien was ik door mijn ouders en familie beloofd als ik mijn best deed met opletten en leren ik met die inhuldiging mocht medegaan met de schuit.

Alle boten waren bevlagd van kop tot teen voor dat feest. Ikzelf kreeg een nieuw kostuum uit laken die toen veel in dracht was. Ik had geluk, mijn kozijn Eugeen Ackx was een gebrekkige jongen door een ongeluk. Hij had mogen leren voor kleermaker en werkte bij Charles Haerinck en Frans Broekaert (kromme sissen) maar werkte ook thuis. Het waren zij die toen voor gans Heyst en omliggende werkten. Mijn vader had een lakens kostuum die voor hem te klein geworden was en natuurlijk een beetje te groot voor mij. Ik was daarmee in het gelukkigste van mijn leven. Zo kwam die dag van de grote inhuldiging en was ik zoals beloofd van de partij. Alle schuiten en alles wat op het water kon vaarde rond om daarna aan te leggen aan de muur. We stapten dan allen op de muur waar een verhoog getimmerd was. We zijn dan langs die tribune mogen gaan voor een groet aan de koning. Ik was op voorhand goed uiteen gelegd door schoolhoofd Meester De Vlieghe hoe en wat ik moest doen.

U kan wel denken, ik was wel groot voor mijn oude, maar tussen al die grote bonken, maar ik had toch niet vergeten wat ik moest doen. We kwamen voor de tribune op onze beurt zoals het geregeld was, ik nam mijn muts af, deed een diepe buiging zelfs een beetje te bruis zoals een jongen die van vreugde uitgelaten is kan doen dat ik bijna voorover tuimelde, ik sta recht en er staat een heer in een uniform voor mij. Die nam mij met mijn arm en ik kwam op het verhoog voor de Koning te staan. Hij vroeg mijn naam en hoe oud ik was. Hij was wat verwonderd, gaf mij een grote waarin mijn hand verdween en het antwoord was dat ik zo mocht voortdoen. Ik moest het nadien het aan alleman vertellen. Zo zijn wij allen een toertje rond gevaren. Zonder van te weten werd aan de kop van de muur een emmertje water geschept en vooraleer ik wist waarom dat water moest dienen kreeg ik het water over mijn hoofd met de woorden die toen werden gebruikt: In naam van Joahnus doop ik U. En dit voor mijn zeven jaar. Na die grote dag kan u voorstellen hoe mijn nieuw kostuum eruit zag waar ik zo preus op geweest was. Ik was inwendig zeer kwaad op allen die daaraan meegeholpen hadden. Was ik groot geweest zou ik mij kunnen verweerd hebben en ze er voor laten betalen, ik denk wel dat u mij begrijpt, maar ja ik moest nog veel leren en dat gaf tenslotte de doorslag.

J.A.

Planchage inwijding Haven Zeebrugge 1807

1907 – 1908

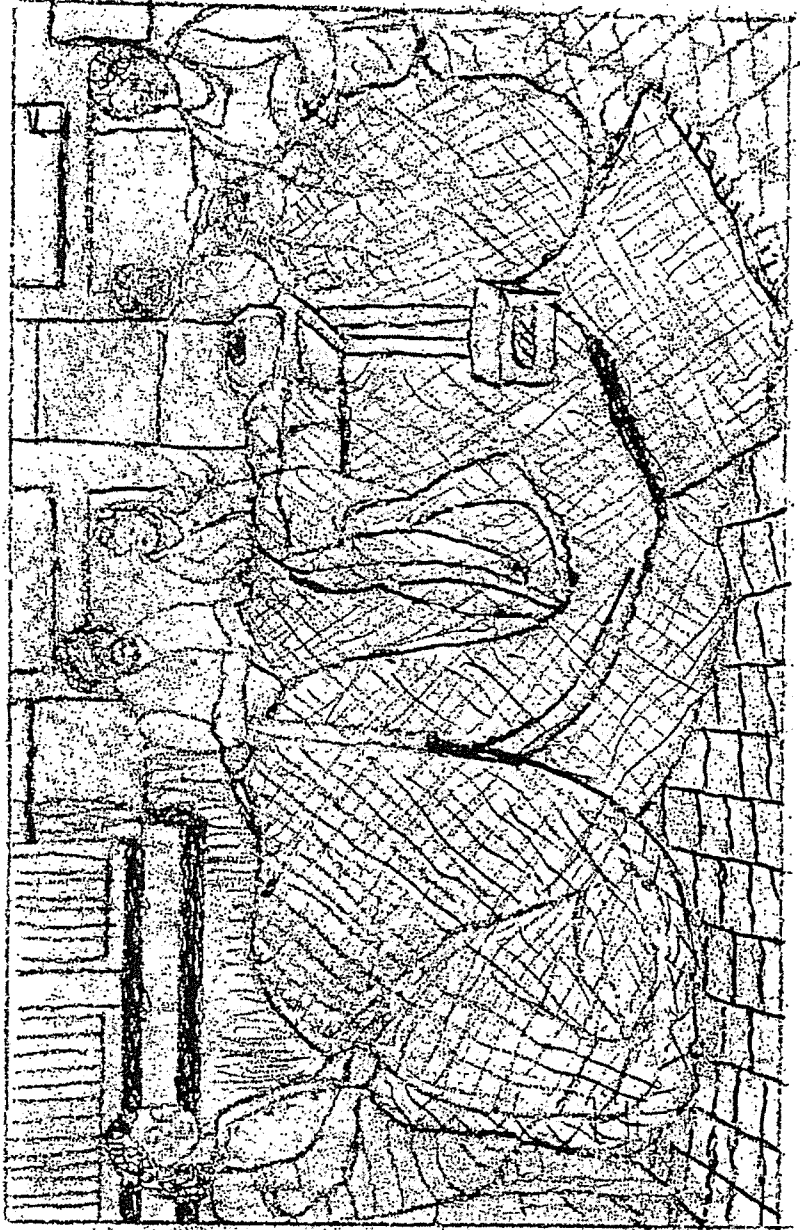
En zo ging het leven met de tijd altijd verder, school lopend en hard werken zover het kon en ploeteren op het land enzovoorts. Ook de achterkamers zo goed mogelijk verzorgen en zo gingen de dagen voorbij beetje per beetje, maar zeker. In de zomer mocht ik toen al eens met vader een reisje op zee meemaken. Zeeziek was ik niet, daar had ik geen last van maar vader zei altijd dat ik moest eten lijk een kleine merrie (paard). Daardoor ging ik graag mede. Het was aangenaamer op zee voor mij dan op het land die zware kortewagen voortduwen en hele zakken gras snijden en als oudste al die andere zorgen. Ik ging geregeld elke avond als het mogelijk was naar de vissersschool. Zo drie avondlessen van een of twee uur per avond in de week, dat nam ik er nog bij.

1911

Zo kwam ik aan mijn twaalfde jaar. Ik leerde heel goed, pakte alles gemakkelijk aan en zo kreeg ik mijn eerste brevetje voor handwerk zoals boeten, netten herstellen, stukken en kullen breien, leren steelen dat is het bovenste van de kor aan het onderste vastrijgen. Touwen spitsen, steken en knopen leggen enzovoorts. Later door naarstig te leren behaalde ik nog het brevet van motoren, toen waren dat motoren van 25 tot 40 P.K. mazout. Ik behaalde ook nog het brevet van stoommachien, deze machienen noemde men toen DONKEY. Ik had nog langer naar school willen gaan. Mijn doopmeter of metje had dit ook gedaan, maar het kon niet langer. Eerst mocht ik toch nog een jaar bij de Broeders in de eerste klas en kreeg nog wat les mee naar huis door meester De Vlieghe, maar door mijn ouders kon of mocht het langer doorgaan want ze hadden iets anders in het zicht voor mij. Zo kwam de dag dat vader en moeder beslisten zeggende: "Nu is het genoeg, de tijd van leren is voorbij, u moet het voorbeeld geven". Nochtans had mijn meter het anders gewild en had steeds aangedrongen mij verder te laten studeren. Ze hadden geen kinderen en hadden het goed. Ze wilden dus alle kosten op hun nemen. Mijn ouders waren aanvankelijk akkoord en alles was reeds in orde en ze waren tevreden. Achteraf veranderden ze toch van mening en verbraken alle akkoorden.

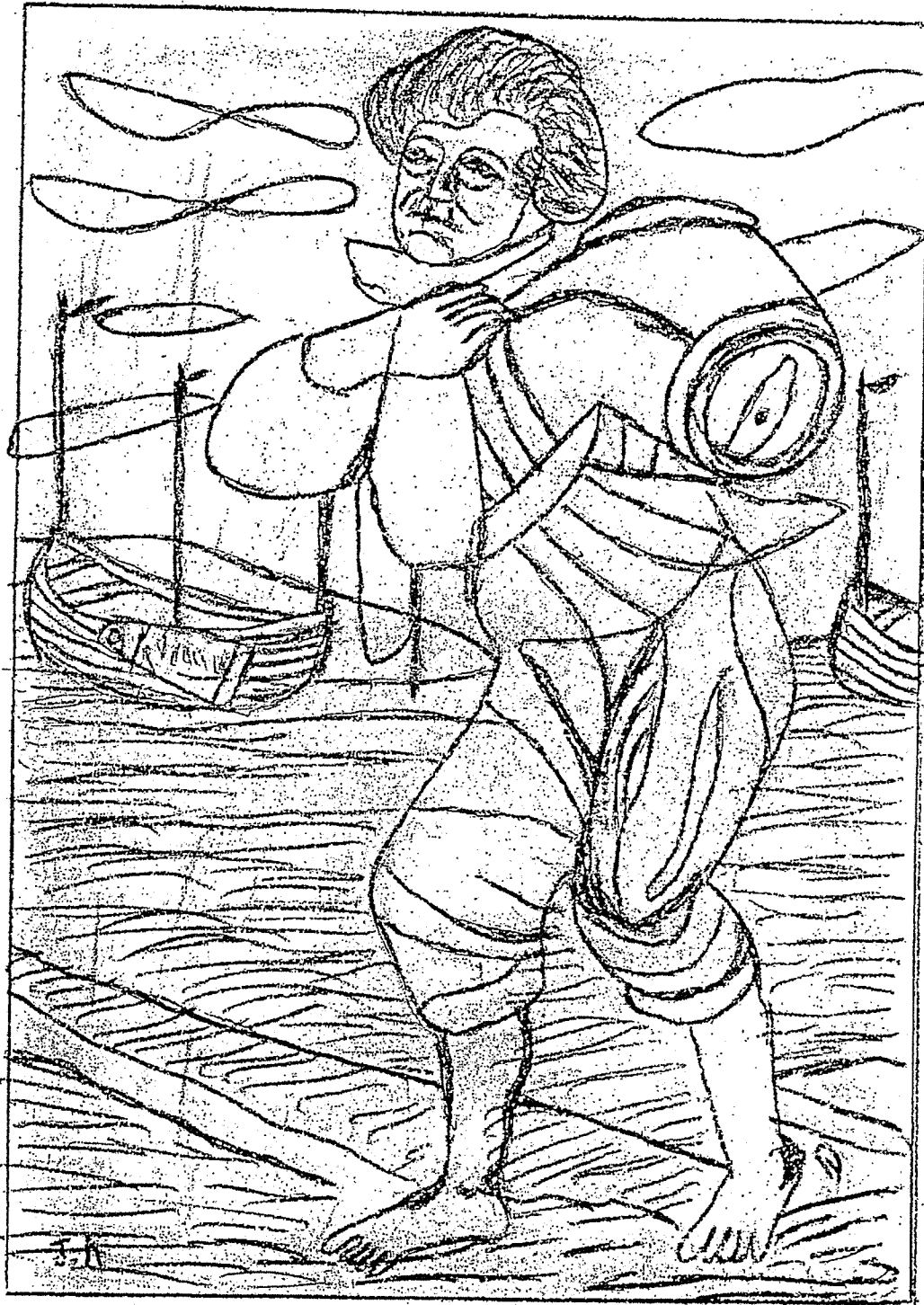
1912

Ik moet eerlijk bekennen dat het nadien nooit meer goed heeft geboterd tussen mijn moeder en mijn meter en ook een beetje met de helft van de familie. Heel wat later is dit geleidelijk wat verbeterd. Zo begon mijn eerste vaart op zee en dat was bij mijn nonkel August VanTorre toen goed gekend met de bijnaam van Gutepa. Gutepa was mijn moeders broer. Zo begon ik traag maar zeker te ondervinden wat het was als lavertje en dan nog met familie mee te varen. Ik ben dan ook niet lang bij hem gebleven want ik kon voor hem maar weinig goed doen. Dit alles was ook niet bij mijn goesting. Ik vond dadelijk meer vrijheid. Ik ben dan maar met een ander gaan varen. Er bestond toen nog geen wet op aan- of afmonstering. Er werd toen daarop zo nauw niet gelet. Nu is dit met de jaren allemaal wet geworden. Als laver of scheepsjongen varen bestond het

T.A.

Het braven-metjen was ook goed beoefend, en een familië en
huisnijverheid die lange tijd in hand is gebleven, en voort
meek door vromen gebied, die stellen en een skander brengen was
voor de vromen het vromen.

Het Heijne leverijje in 1891

zoo was dat ook van mij 1811-1922

J.A.

Jos. Ackx Portiel 1911 - 1912

werk er toen uit te zorgen dat er vers water aan boord was. Dat water moest men soms van ver halen. Men moest het nemen waar men het kon krijgen. Het werd dan in een houten vaatje gedaan en op je rug over de duinen aan boord gebracht zo goed of kwaad het ging. Verder moest er ook nog gezorgd worden voor kolen, hout, zout en petrol. Dan moest de laver nog maken dat alles proper aan boord was, het logist en het dek schrobben en ook de manden moesten rein zijn. Als er moest gevaren worden moest ik zorgen tegen dat ze aan boord kwamen dat er koffie gereed was, een volle ketel. Ook moest ik zien dat 's avonds de lichten van binnen en buiten schoon waren en zien dat ze konden branden anders zou het er geluwd hebben. Geloof me, laver zijn was een ondankbare taak toen en heel weinig betaald. Voor de ouderen was dat allemaal normaal.

Van toen af die tijd verlegden alle platte schuiten over naar de haven van Zeebrugge en er werden er ook vele gesloopt. Het strand kwam zo stilaan leeg. Toen kwamen de eerste kielscheepjes in Zeebrugge aan. De haven was zo aangelegd: de westkant aan beide zijden van de inkom was bezet met staketsels verbonden met grote palen gekruist. Bovenop waren er vrije wandelgangen gemaakt. Er waren ijzeren ladders om bij laag water beneden te komen en zo op de schuiten te klauteren. Voor de garnaalschuiten moest de vangst overgezet worden met roeiboortjes. Aan de zuidkant was er een rampe gelegd, dat was de kuisbank. Bij laag water kwam die droog en de schuiten die moesten geschilderd en hersteld worden hadden het gemakkelijk. Ook werden langs daar de schepen te water gelaten. Aan de oostkant was er een plat staketsel gebouwd met twee verdiepen, dit om bij laag water ook vis te kunnen lossen en gemakkelijker opnieuw voorraden te kunnen aan boord doen zoals ijs, water, olie, netten, kortom alles die nodig was op een schuit.

Ook moet ik vermelden dat die tijd reeds veel mosselzaadschuiten van Bougoute in Zeebrugge toe kwamen. Die gingen dan langsheen de hele Belgische kust op de strandhoofden mosselzaad afsteken. Onze kust was er toen zeer rijk aan en dat werd toen ook maar toegelaten. Zij vaarden dan met dat mosselzaad naar Holland om het daar te verkopen voor de verdere kweek van mosselen. Ongelukkig genoeg werd alle zaad te rap afgeschuimd en er bleef deze mensen niets anders over om in Zeebrugge te komen wonen.

Geleidelijk werd er verbod opgelegd tegen het steken van mosselzaad omdat ze teveel schade aanrichtten aan de staketsels en strandhoofden en ook de vervuiling van olie en dergelijke.

Het was een rap en goed ontwikkeld volk. Zo voelden zij dat hun inkomsten achteruit gingen en door hun werklust voelden zij zich tot de Heystse vissers die met hun meeleeften en gemakkelijk raad en advies doorgaven over visserij en zo zijn zij door mede te varen om hem nog beter te leren en te bekwamen om in korte tijd voor hun eigen te varen. Ze hadden rap geleerd dat daar een beter stuk brood te verdienen was. Geleidelijk zo bleven de ouderen, die hun eigen jongeren hadden aangeleerd, aan land om verder zo lang ze nog konden de nodige werkzaamheden te doen. Alzo deden ze in alles de Heystse vissers na. Zo begonnen de gebroeders Serie een handel in garnaal met het buitenland zoals dit al met de vis gebeurde. Daarna kwamen er nog bij die dit soort handel begonnen (Adolf Verrecas). Voor de handel in vis met het buitenland kwamen er later nog bij uit Brugge en Blankenberge. De haven van Blankenberge die eens de grootste geweest was van de Belgische kust was toen aan het

uitsterven. Om die handel te drijven was dat zeer gemakkelijk, u had maar naar Brugge te gaan, u laten inschrijven in de handelsregisters en klaar was alles. Als de vissers uit zee kwamen kon men hun vangst uit ter hand van ze kopen of volgens een op voorhand akkoord verkochten de vissers hun vangst met een vaste koper tegen kontante betaling. Met de garnalen werden ze pas uitbetaald wanneer ze verzonden en verkocht waren. Ze zegden tegen de vissers dat ze nog mochten tevreden zijn. De vis werd altijd anders openbaar verkocht, ze legden ze op straat voor de vismijn. Het was ongeveer dezelfde werkwijze of nu, maar een vismijn was er toen nog niet.

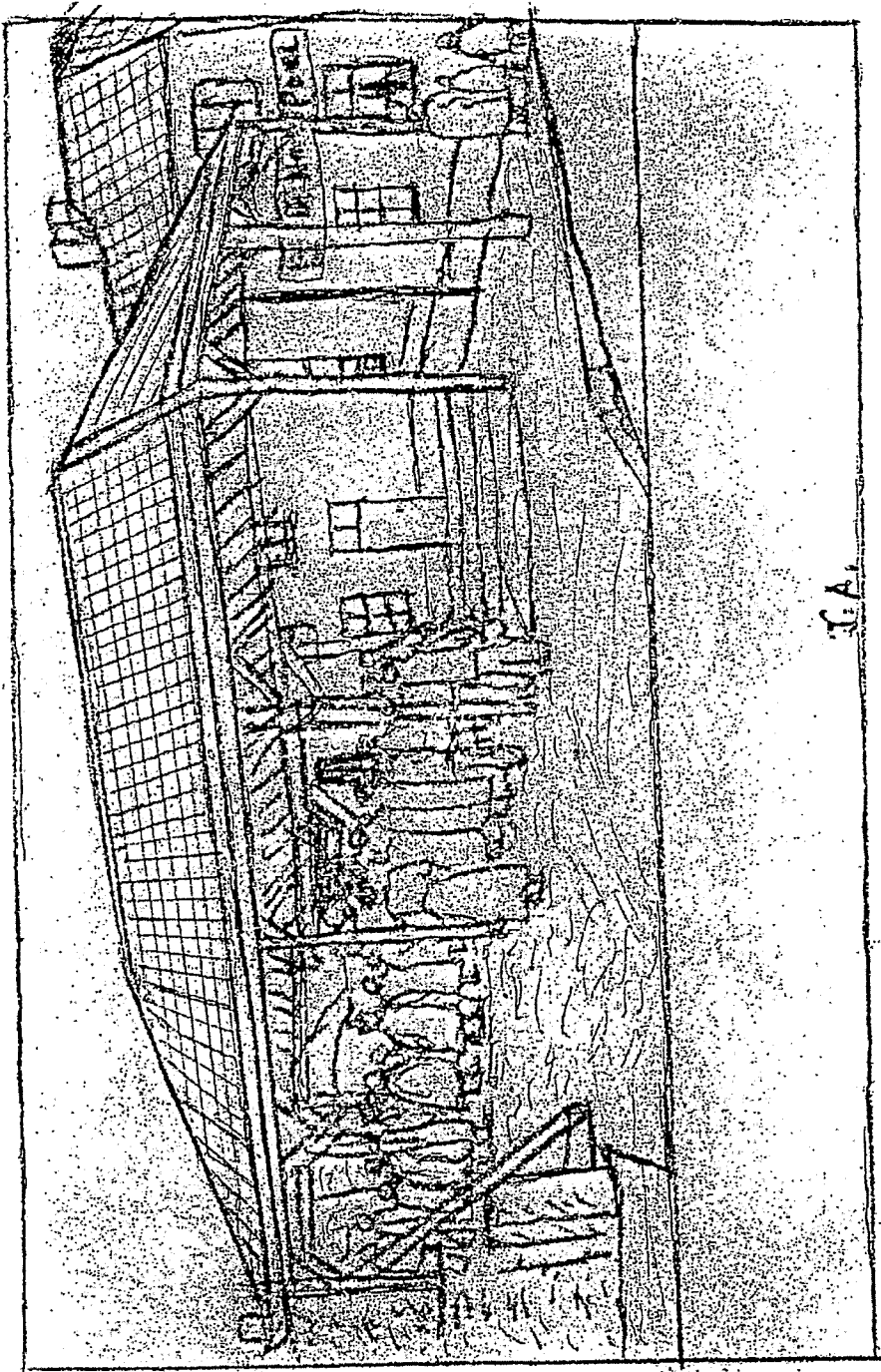
1913

Hier wil ik eerst aan toevoegen en aanhalen over de Heer De Bra Henri. Hij was geboren te Vlissingen (Holland) uit een familie uit Oostduinkerke en later als jongeman overgekomen naar Heyst dit in 23/4/1902. Hij heeft eerst in de Brouwerstraat gewoond bij Frans Vantorre (Freins) en is daar beginnen te werken. Het is aan de Brouwersstraat te Heyst dat toen de eerste vis openbaar verkocht werd in een poort van het huis van Frans Vantorre. Frans was toen vissersleraar visserij en cafébaas, deed ook handel in touwen, netten en alle visserijgerief. Een tijd nadien is in de Garnaalstraat de eerste overdekte vismarkt opgericht. Sedert die oprichting is alles rap veranderd. Er kwamen uit Oostduinkerke familieleden over van De Bra en kochten een huis in de Kursaalstraat en één in de Vlamingstraat. Het huis in de Vlamingstraat werd "A la Crevette" genaamd.

Ze maakten er een handelshuis van en zoals in alle commercies kwam ook de concurrentie. Met een goede wil en wat beloften trok hij veel vissers weg van bij Constant Vantorre (Mayton) en Leopold De Paepe (Ludder). Het ging geleidelijk zoals altijd en heeft Henri De Bra en zijn familie door hard werk bijna de ganse visserij gehad. Hij had de vissers zover gebracht van hem afhankelijk te zijn. Hij is dan ook getrouwd, had een huis in de Brouwerstraat en is altijd in Heyst blijven wonen. Hij is burgvader van Heyst geweest in de periode van 1921 - 1926 en van 1939 tot 1940 en van 1945 tot 1946.

Alzo doende is het een familiezaak geworden. Er werden koelinstallaties in de kelders gebouwd en zodoende werd er altijd maar verder uitgebreid tot in Zeebrugge. Henri was in Parijs geplaatst. Marie, de zuster, in Rijsel (Frankrijk) en Viktor op Zeebrugge. Daarna is ook nog Rafael gekomen. Pierre heeft dan een rokerij opgericht. Louis bleef in Heyst in het huis 'A la Crevette' die van de familie was. Later zijn ze met hun allen beginnen uit te breiden met Frankrijk en God-weet-waar ook overal. Gelijk waar ze de gelegenheid kregen neemden ze die te baat. Ze zijn dan ook uitgeroepen tot de Garnaalkoningen, hadden alle vervoer en zijn later ook reders geworden. Zij begonnen met een scheepje in De Panne of gelijk waar ze maar konden op te kopen. Later kwamen er nog een paar reders bij. Toen werden de vissers in de gelegenheid gesteld zo een scheepje van de familie De Bra te bevaren en af te korten of beter gezegd af te betalen met de verdiensten die ze hadden.

Hij breidde zich altijd maar verder uit en plaatste een atelier op Zeebrugge voor scheepsherstellingen. Natuurlijk visten en werkten de vissers dag en nacht om hun scheepje af te kunnen betalen. Natuurlijk moesten al hun vangsten aan De

T.A.

De eerste versie werd te Hage gebouwd in 1933 aan het schoolhof
het schoolhof lag lange duarvan, visserstraat, in Gemeentehuis,

Bra afgeleverd worden en die betaalde net zoveel als hij wilde, zijn mesje sneed niet aan twee zijden doch wel aan drie zijden. Die zo een vaartuijge op afbetaling had aangekocht van De Bra had het niet gemakkelijk. Er werd meer garnaal door de molen gedraaid dan overbleef, alleen de hele grote garnalen bleven over. Nadien werden de kleinere garnalen terug bij de grote vermengd en dit soms in het bijzijn van de arme vissers die hun nagels van hun vingers krom werkten. En dan maar weer mandjes garnalen dichtnaaien en al de rest.

Mijn vader was ook al heel jong gaan varen met de platte schuiten op het strand. Hij is toen ook overgegaan op kielboten te Zeebrugge. Zijn eerste vaart was ook voor Firma De Bra. De stuurman was Leopold VanTorre (Pol Mussche). Verder vaarden nog mee : zijn zoon Calus Van Torre, zijn broer Robert VanTorre (Berten Mussche) en dan natuurlijk mijn vader Frans Ackx en ik Joseph Ackx vaarde als scheepsjongen, het lavertje.

Zo heb ik toen al verscheidene reisjes meegemaakt op zee met anderen. Mijn vader pleegde altijd te zeggen dat de beste leermeesters met anderen vaarden en werkten, hij deed dat trouwens ook en heeft veel ondervinding ermee opgedaan. Hij heeft altijd met goede leermeesters gevaren en daardoor kreeg hij de gelegenheid voor de firma als stuurman te varen op de Z 10 (Zeebrugge 10) die uitgerust was met een motortje auto-Deutz van 22 pk. Later werden er gestadig grotere schepen met grotere motoren gemaakt. Mijn vader heeft een harde opleiding op zee gehad. Hij was een doodbraaf en geduldig man en wilde ons op die zelfde manier aanleren. Hij heeft het ons, ik en mijn broers goed laten voelen en ons zekerlijk goed wegwijs gemaakt in het vissersleven. We hebben het allen goed aan de lijve ondervonden. Hij had zoveel als geen schrik, en hebben bij hem vele grote stormen en bar slecht weer meegemaakt en doorworsteld.

Ook met de Z 10 was het die keer gemakkelijk aan hem te ondervinden hoe gehard hij was, natuurlijk juist voor zijn werk. Zo hebben we een keer met de Z 10 in een sneeuwstorm over de Duinkerke zandbanken moeten varen om de haven te kunnen bereiken. De zeën (golven) waren zeer hoog en we sloegen met de achterstevan een paar keer op die zandbank zodat de kiel begon te splijten. Rond de zandbank heen varen kon niet omdat de storm te rap opstak. Wij riskeerden dan maar het naaste die nog het beste was. Later werden wij dan gewaar dat volgens de zeekaart hij het schip schoon in het diepste water had geloodst. Het was juist of hij leesde in zijn handpalm. Hij bracht met veel vakmanschap en met veel geluk het scheepje die heel klein was in veilige haven. Buiten de banken zou het nooit gegaan hebben, wij hadden maar een kleine motor. Wij maakten veel water en de pompen konden het niet bijhouden. Tenslotte begon de motor te pruttelen om dan geheel stil te vallen. Met een bezaanzeil konden wij tenslotte de haven van Duinkerke binnenlopen en nog net op het droge gezet worden. Het scheelde weinig of het vaartuijge was gezonken. Op het droge werd eerst het water uitgepompt. De reder Debra werd verwittigd. De vangst die wij in de ruimen hadden werd gelost en door de wagens van de firma afgehaald en verkocht. Wij werden opgenomen en veertien dagen zijn we verzorgd geweest. Eenmaal terug in goede gezondheid zijn we terug naar de thuishaven van Zeebrugge gevaren voor de verdere herstellingen aan het schip. Gedurende de herstellingswerken moest toen al dien tijd aan boord gewerkt worden en dat zonder vergoed te worden. Niet in zee gaan was toen niets verdienen. Stempelgeld was voor de vissers toen uit

de boze. Wilden we iets verdienen moesten we zo snel mogelijk alles in orde doen om terug in zee te kunnen gaan en alzo de schade van de niet verdienen in te halen. Toen was dat zo een tijd. Mijn vader was een stoere werker. Soms bleven wij heel de week in zee en in al die tijd werd er steeds gevist en gewerkt. Slaaprust moest men nemen als er wat tijd overschoot, wat maar zelden gebeurde. In die tijd bleven er maar weinig vaartuigen zolang op zee. Dikwijls werden ze thuis al ongerust, ge weet hoe dat gaat, het waren gewoonlijk zeereizen van 2 of 3 dagen. Ze thuis met de radio verwittigen kon toen nog niet en daar wij goed voorzien waren van ijs en allerhande. Ik zou durven zeggen dat het dan wel een beetje berekend was. Wij hadden omzeggen geluk, de vangst viel goed mede en dit zonder averij of verlies. Wij hadden veel moeten werken maar werden zo beloond. Wij hadden aan de West in het scherp gevist zoals ze dat noemen nogal veel rare maar schone vis mede. we kregen goede prijzen niettegenstaande de openbare verkoop op de kade toen nog met opbod ging. Met die meeval na onze avonturen op de zandbanken van Duinkerke was de vorige ellende al gedeeltelijk vergeten. Zo zijn we altijd maar door gegaan. Toen veranderde er iets met de Z 10 en zijn auto-Deutz motor van 22 pk. Hij moest namelijk gesloopt worden. De Z 10 had zijn sporen verdiend.

Intussen was ik een grote opgeschoten kleuter van 13 1/2 jaar geworden. Intussen is mijn vader overgegaan naar de Kristelijke bond of Rerum Novarum stichting, toen de Zeester genaamd, die toen al in het bezit waren van een kielscheepje zoals de H 31, natuurlijk nog met zeilen, maar er was ook al een stoomketel aan boord (Donkey) die moest dienen voor de netten (korre) op te winden. Dit was een schone uitvinding en een vooruitgang. Voorheen moest dit gedaan worden met een kapstran (kaapstaander) ook koe genaamd. Die moest met de hand rondgedraaid worden en het was een zwaar werk dat ronddraaien.

Mijn broers waren intussen ook opgegroeid. Zo konden wij met de tijd met eigen familie gaan varen. Wij hadden goede inzichten en alles verliep zoals wij het gewenst hadden. Zo kwam er verbetering in ons gezin en hadden allen goede hoop, bij zover zelfs, zo herinner ik mij nog dat ik altijd heb gedacht dat alles veel te goed en vlug gegaan was.

Zo werd ik 14 jaar.

1914. De oorlog

Hier wil ik eerst en vooral aanhalen dat mijn ouders toen die tijd het huisje in de Steenstraat nr. 29 woonden, waar wij allen geboren waren. Dat hadden ze gekocht natuurlijk met geleend geld en door hard werken en profijtig te leven werd dat huisje afgekort. Zekerlijk had ons moeder van het sparen een handje van weg en daar werden wij ook goed wegwijs in gemaakt. Maar zo waren wij gelukkig allemaal thuis. Toen kwam de miserie, de lelijkste kwaal aller tijden: de oorlog.

U weet, gelijk men toen vertelde in dagbladen en allerlei andere lectuur dat de Duitsers overal waar zij voorbij trokken zich aanstelden als beesten en dat ze op gruwelijke wijze moorden, verkrachtten, kleine kinderen aan de lanssen staken of aan hun paarden bonden? Steelden alles wat niet te heet of te zwaar was. U kan wel inbeelden dat al de mensen die konden vluchten hetzelfde

deden en dat als het kon met gave en goed. De ganse familie met kennissen trok mee met paard en kar of gelijk wat. Ze namen van alles mee: veel eten, klederen, dekens en matrassen, zelfs levende zwijnen, konijnen en kiekens. Overall waar er plaats voor was werd meegenomen. Alles werd aan boord van de H 31 geladen. Wij wilden naar Engeland varen. Toen we buiten de kop van de muur waren gekomen overdachten we ons dat Holland dichterbij was. Daarbij kwam ook dat er die dag niet veel wind was. Het vaartuigje werd nog voortbewogen door de zeilen, also konden wij niet naar Engeland gaan en na rijp overleg werd er besloten toch maar koers te zetten naar Vlissingen. Wij hadden trouwens veel te veel vracht mee en met al die kinderen en beesten aan boord en er waren ook een aantal zeezieken. In zo een moment heeft een mens niet veel keus. Wij moesten voorzichtig zijn, men kon nooit weten en de risico's waren te groot. Doordat er te weinig wind was zijn we veel later in Vlissingen toegekomen ofdat we eerst hadden gedacht maar we werden heel vriendelijk ontvangen en aanvaard.

Heel vele Belgen werden daar opgenomen door de Burgerij. Er mochten niet teveel mensen aan boord blijven wonen. Er mochten er maar een zeker aantal aan boord blijven. Wij mochten voorlopig met het vaartuigje in de haven blijven liggen, maar daar er meer en meer boten bijkwamen waren er ook direct moeilijkheden. Zekerlijk met de vissers van Arnemuiden. De vissers van Arnemuiden hadden hun thuishaven op Vlissingen en hadden veel moeilijkheden om de haven in en uit te laveren. Om die reden wilden wij de volgende dag toch maar naar Engeland varen, maar dat werd kordaat verboden door de Hollandse overheid en zeepolitie. Er werd rap een oplossing gevonden, we werden namelijk verlegd in de Middelburgse voorhaven.

Ten lange laatste hebben wij drie verschillende aanlegplaatsen toegewezen gekregen. Eindelijk werden wij naar Middelburg havenstad gesleept met een grote sleepboot. Er werd dan verder eten en steungeld bezorgd. Na korte tijd waren we niet meer welkom in deze haven. Nochtans waren er al kantienen opgebouwd waar het eten klaargemaakt werd om aan de vluchtelingen uit te delen. Ieder volgens zijn gezin moesten met potten in de rij gaan staan. De namen en de hoeveelheden dat men gaf werd opgetekend van de personen die het kwamen ophalen. Het was alle dagen soep, hutsepot of bruine bonen met spek. Zo ging dat elke dag door. Wij hadden niets tekort, maar het was zoveel als peerdenkost.

Voordat wij allen met de schuiten verlegd werden in de Middelburgse achterhaven waren er enigen van die vaartuigen die aanvraag deden om te mogen gaan vissen. Onder andere waren dat mijn vader, ik en mijn broers, ook nonkel Emiel Ackx en zoons Leon en Alfons, dan nog een andere schuit met Jules De Munter, Charles Gezelle, Leopold Couwijzer Fallen Savels (doebeltje). Wij allen niet denkend aan de gevolgen. Die families werden ook opgenomen en kregen onderdak bij de burgerij in Vlissingen. Dat ging een hele tijd goed, we vangden veel vis en verdienden een goed stuk brood. De overheid was er ook mede gediend, eveneens de gemeenschap. Alleen de Duitsers niet, want ze legden nog meer zeemijnen, zelfs meer ofdat we goed wisten en dit niettegenstaande de onmacht van de Duitsers. Holland was toen neutraal. De kustwachters bleven al die tijd in de omtrek patrouleren. Zo hadden we een zekere bescherming. Maar met de dag, aangetrokken door de goede vangsten

werden wij stouter, wilden we nog meer verdienen. Zo vaarden op zekere dag twee schuiten door de mijnvelden heen.

Ze waren ten westen van de mijnvelden gevaren. Ze dachten niet aan het groot gevaar. Ze waren blind en dachten dat ze evenveel beschermd waren, maar dat waren ze niet. Ze waren in Belgisch grondgebied en buiten Hollands territoriale wateren. Hadden ze kunnen terug komen waren ze heel zeker gestraft geweest en hun visvergunning afgenomen. Ik moet eerlijk bekennen, het was verlokkelijk, want op die plaats was er lang niet meer gevestigd geweest en er zat overvloedig veel vis. Ons vader had het ook al willen doen. Dien dag was het eigenlijk een geluk voor ons. Wij bleven nogmaals in neutraal water vissen en die andere vissers vaarden voor de zoveelste keer door de mijnvelden. Dien dag waren we reeds aan het vissen en zagen alles gebeuren. Op klaarlichte dag kwam er plots een duikboot van de Duitsers boven water, gaf twee waarschuwingsschoten tegen hun vaartuigen. Ze wonden rap hun netten in, maar intussen was al een torpedoboot naast hun komen te liggen. De bemanning moest overstappen. Ze legden toen op beide schuiten een bom en lieten die ontploffen. De bemanning van die twee Heistse vaartuigen werd in Zeebrugge aan wal gebracht, nadien vernamen we dat ze allen naar een strafkamp in Duitsland gezonden en opgesloten werden.

Terwijl ik dat geval nu neerpen, herinner ik mij nog altijd dat eigenaardig gevoel wanneer je met eigen ogen je familie en eigen volk ziet wegleiden. We bekeken elkander en leesden in elkaars ogen: "Wat zal er met hun gebeuren, misschien is het hun einde".

Daarmee was de zaak niet afgelopen, niettegenstaande wij in neutraal water aan het vissen waren werden wij ook onder schot genomen. De eerste obus kwam naast het vaartuig terecht, maar het tweede schot kwam juist ten halve de mast terecht in de zijswanden. Meteen lag alles op dek overhoop. Daar we ten oosten van de mijnvelden in Hollands Water varen en we zelfs bewaakt werden door de marine en politieboten die daar dag en nacht patrouilleerden dachten wij niet aan gevaar. Groot was onze verwondering een onderzeëer boven water te zien komen en kort daarop een torpedoboot die ons meteen begon aan te vallen. De Hollandse marineboot die het dichtst in de buurt was had het rap gezien en schoot een waarschuwingsspijl af en de nodige seinen in morsecode werden doorgezonden. Toen werden we toch gerust gelaten. Wij kregen de nodige tijd om een beetje orde te scheppen op het dek en onze netten in te halen. Toen werden we door die marineboot op sleeptouw genomen en naar Vlissingen terug gebracht. Zo was het rap en voor altijd gedaan. Mijn vader was toch zinnens een nieuwe mast erin te laten plaatsen met de woorden: "Er moest toch een andere inkomen, de andere was toch ver versleten". Het was natuurlijk zijn bedoeling om terug te kunnen gaan vissen. Maar moeder had een geweldige schrik gekregen. Ik als oudste zoon had ook geen goesting om naar Duitsland te moeten om verder in een kamp te zitten wachten met al de gevolgen vandien. Intussen hadden we vernomen van hogerhand dat een verbod werd opgelegd om nog te gaan vissen. Eindelijk werd mijn vader ervan overtuigd er van af te zien. Zo bleef er verder maar wat te wachten en zochten verder om hier en daar wat te doen om iets te verdienen. Want we wisten natuurlijk niet wat er ons nog allemaal te wachten stond. We werden dan weer opgesleept naar de Middelburgse binnenhaven en met de anderen bijgelegd.

T.A.

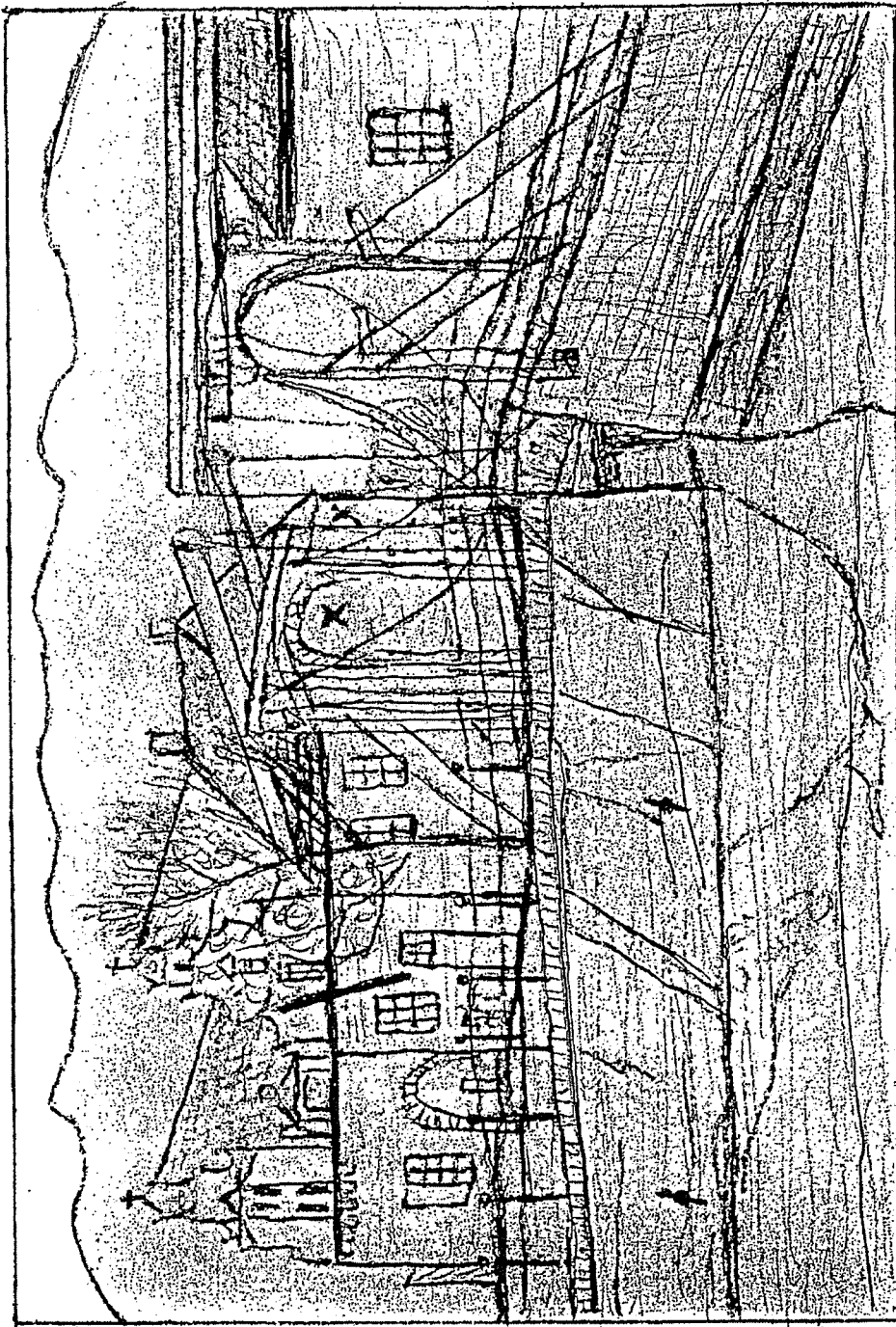
Deze groep vormde de bemanning die op visvangst door de Duitsers werden getorpedeerd in de eerste oorlog 1914-18
Van links naar rechts staande, Leon Ackx (van Miel van Cents) Jules Demunter, Charles Gezelle, Emiel Ackx. Zittend: Leopold Couwijzer, Dobbelaere, F. Savels (Fallen) Alfons Ackx (Fonsje van Miel van Cents) de jongste krijgsgevangene

Zo ging de oorlog altijd maar verder en is er op een goede dag een Franse treiler door toedoen van de familie Henri De Bra en Huyseune (zo heb ik het altijd horen zeggen) de haven komen binnenvaren met eten en met van alles dat u maar kan denken. De treiler heeft dat meermaals gedaan. Dat waren natuurlijk erg gevaarlijke reizen, zekerlijk met overal die mijnen en onderzeeboten. Het waren allemaal vrijwilligers die dat werk deden. Ze deden al het mogelijke en deden het goed, want ik voor mij heb nooit gehoord dat er die tijd achtergebleven zijn. Wie dat deed, voor wat en waarom en wie dat allemaal bekostigde heb ik nooit juist kunnen achterhalen. Ze kwamen geregeld en dat een hele tijd door.

1915

Op een goede dag kwam het bericht dat we daar weg moesten. Wij hebben gesmeekt en gevraagd, zelfs met hogere tussenkomst, er werd ons geantwoord dat het veel te gevaarlijk werd en ook om gezondheidsredenen. Er kwam voor de zoveelste keer een sleepboot en we werden opgesleept naar Middelburg stad door het kanaal. Wij bleven daar een week of zoiets liggen om af te wachten op verdere orders. We kregen eten en dergelijke steun voorts tot de dag dat ze de bevelen hadden om ons verder door het kanaal tot in Veregat en Katsveer over de Oosterschelde alzo in Zierikzee in Schouwenduivelland aan te komen. Dit gebeurde allemaal zonder wij van iets wisten of gewaarschuwd waren. Wanneer we daar iets van vroegen aan de bemanning van de sleepboot antwoordden zij dat ze ook van niets wisten. We kwamen daar een half uur voor laag water aan. We moesten dan nog in het kanaal wachten om in de haven te kunnen. Wij legden aan de noordkant aan tegen een muur met hoge ijzeren trappen om op te klimmen. De zuidkant was een dijk uit blauwsteen die 45° scheef lag. Daar konden we niet aanleggen, om het zwaaien van andere boten niet te hinderen en voor de vrouwen en kinderen was de aarden dijk te gevaarlijk. Er was daar veel verkeer van allerhande vrachtboten zoals handelsboten die op Rotterdam vaarden en een staatsoverzetboot. Er was daar handel met heel Duiveland en ook verder. Er waren ook veel vissersboten die op de Oosterschelde vaarden. Daar worden nu nog mosselen en oesters gekweekt. Ook kreeften, roggen, bot en paling wordt er nog gevangen. De Oosterschelde was en is nog een broeikas. Alles werd in Zierikzee opgekocht om met veel andere steden handel te drijven. Alles werd vanuit Zierikzee met boten vervoerd.

Wij Belgen waren er rap ingeburgerd en vonden er rap werk op de haven, kade of bij de boeren. Alles werd daar zo goed mogelijk in orde gebracht. Ten andere werd vanuit Engeland aan de Nederlanders gevraagd ons goed te ontvangen en mede te werken. Om die reden werden wij goed opgenomen bij de bevolking, in de visserijkringen of bij de boeren, zelfs op zekere schepen en noem maar op. Alle Belgische schuiten van welke aard ook werden door twee ophaalbruggen geleid en in de Brouwershaven allemaal tesamen opgelegd om meer vrije plaats te bieden in de voorhaven. De rest, zoals binnenschepen die daar bewoonbaar werden gemaakt werden in de binnenhaven gemeerd. Ook werden oude pakhuizen die buiten gebruik waren in orde gebracht en terug in gebruik genomen als een soort fabriek voor mossel inlegplaatsen.

F. A.

Die Prammertshaus in Zwickau op schetsing van de Prammertshaus in Zwickau
 naar een tekening van de Prammertshaus die een gebruik door de Prammertshaus
 en de Prammertshaus te Zwickau. Het eindt in de oorlog

De Nederlanders hadden rap iets voordeligs gezien en alzo werkgelegenheid bezorgd. Alle schuiten hadden een "does" garnaalkookketel aan boord. Het waren de Belgen die ermee belast werden om de mosselen te koken, uit te doen en in te leggen. Ook veel Nederlanders begonnen eraan mee te werken en bracht het voor elkeen welverdienden op. Het werk werd per kilo betaald. Dagelijks werden er tonnen binnen gebracht. De steun die toen in Middelburg was toegestaan bleven we verder ontvangen. Zo konden we het goed redden want hoe harder wij werkten hoe beter wij verdienden. Een probleem bleef mij daar nog. Er was al schoolplicht in Holland, zeker voor al wie tussen de 14 en 16 jaar was, maar de Belgen alsook vreemden die leerplichtig waren en die gedurende de dag werkten gelijk bij wie of waar ook mochten 's avonds na het werk één tot twee uren school lopen. Dat werd zo toegestaan mits aanvraag te doen. Ik heb zo rap vrienden gemaakt. Er waren daar vele vissersjongens en boerenjongens en zelfs meisjes van mijn broers ouderdom. Zo ging dat verder heel goed. Wij groeiden en bloeiden daar goed en waren voor ons oude groot en kloek, want wij hadden niets tekort. Wij waren er als één grote familie.

Er werd daar veel aan sport gedaan en zekerlijk zwemmen. Wij deden eraan mede. Zo waren wij rap waterratten geworden. Wij waren al een beetje gewend aan het water en konden rap goed zwemmen. Ik kon daar ook vlug met een roeiboot omgaan zoals wrikken met één roeiriem vanachter of met twee roeispanten. Dat werd spoedig opgemerkt en ik vond dadelijk werk in de visserij van kreeft, rog, bot en paling bij de gebroeders Jaap, Kees en Piet Dogger uit Textel. Ze waren door hun werk in de visserij gehuisvest in Zierikzee. Mijn vader kreeg werk bij Jan Schot op mossel- en oestervangst dat een grote familiezaak was van hun zelf. Zij hadden daar alles bij de hand.

Die kreeft, rog, bot en palingvisserij was maar enkel in de zomermaanden. Ongeveer half september was het gedaan. Ik mocht dan in het najaar mee naar Textel bij hun ouders. Die waren nog zoals vroeger bij ons half visser half boeren. Hun visserij was in de Zuiderzee en de Waddenzee. Ze kweekten er snoek, ansjovis, paling en kreeften. Ook jonge mossels en oesters om verder te verkopen aan de familie Schotten. Door die familie werd dat elk jaar overgebracht langs binnenwaters dwars door Holland. Dit werd dan verder gekweekt voor de handel. Zo ging ons leven elke dag verder gedurende de oorlog in België. Allen deden noodgedwongen hun best en was er eten en werk voor allen. Geheel Holland die tijd was als een eiland en ook zoveel als overgelaten aan zichzelf. Die mosselkweek en inleg was op zichzelf een goede zaak voor ons en mijn ouders hadden daar een spaarpotje mede verdiend.

Zo gingen de oorlogsjaren tot 1917 voorbij. Wij hoorden vanuit Engeland dat er verandering op til was en dat er aan de oorlog een einde zou komen. Mijn ouders wisten niet dat ik met kameraden plannen had gemaakt. Ik moet hier eerst vertellen dat op het laatste van de oorlog oproepen werden gedaan voor het leger en dat er af en toe speciale boten zouden van Holland ingelegd worden om naar Engeland te varen. Zo kon u vrijwillig je aanmelden. Er waren twee Belgen onder ons die noemden: Leopold Ackx die werkzaam was in de posterijen in België, verder nog Alice VanTorre (Lis van Freyns) die zich hadden ermee gelast. Natuurlijk in die tijd werden daarover schone beloften aan verbonden.

Ik had daar ook van gehoord en door de zagezegde schone beloften waren er redelijk vele die hun lieten inschrijven. Ik liet mij ook overhalen, want volgens de

regels zouden wij goed betaald worden, veel vrijheid hebben. Na twee maanden struksie zouden wij mee gaan met de grote bende. God wist wanneer en waar naartoe. Ik was toen natuurlijk nog jong. Ge weet hoe dat allemaal gaat. Hetgene ik had gedaan was goed gedaan want de oorlog was en keerde. Het einde ervan was nabij. Zo rap wij mochten en vrij waren om haar huis te gaan werd alles in gereedheid gebracht. Er waren al van die vrijwilligers voor ons aangekomen om na een paar maanden nadien afgezwaaid te worden zonder veel .kleerscheuren maar met wat onderscheidingen. Zo kwam een einde aan alles, zelfs aan mijn droom. Toen heb ik natuurlijk moeten opbiechten wat ik zinnens was. Maar ik kon en mocht niet want ik was amper 18 jaar, dus nog minderjarig en daar had ik ook niet aan gedacht.

Deel II volgt in het volgende nummer.